UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia Sacra Et Hvmana Libri XVI

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

2. Præcepta generis deliberatiui; Ex Veteribus εντύπω expressa.

urn:nbn:de:hbz:466:1-70090

Visual Library

Præcepta generis deliberatiui ex veteribus ἐν τύπῳ expreſſa.

CAPVT II.

IN deliberatiuo, ſex conſidero, definitionem, diuiſionem, materiam, cauſſam efficientem, formam, finem.

Deliberatiuum eſt, quod poſitum in conſultatione, habet in ſe ſententiæ dictionem.

Cic. 3. ad Heren. Partit. Ariſtot. Rhet. l. 1. συμβουλῆς τὸ μὲν προτροπὴ, τὸ δὲ ἀποτροπή.

Partes ſunt duæ, ſuaſio, ad quam referuntur exhortationes, monitiones, petitiones, conſolationes, precationes: & diſſuaſio, ad quam ſpectant dehortationes, obiurgationes, & cæt.

Suaſio eſt oratio deliberatiua, quæ primum conſultatione, quid faciendum ſit, oſtendit.

Diſſuaſio eſt oratio deliberatiua, quæ auditoribus aliam partem, ac ſuaſione oſtenſa eſt, perſuadere conatur.

Materia in genere eſt de contingentibus futuris, quæ ad nos referri poſſunt, & quorũ cauſa, & origo eſt in nobis ſita, nõ eſt autem de fine deliberatiuo, ſed de his, quæ pertinent ad finem.

Deliberatiui quinque argumenta.

In ſpecie, ſi cauſſa ſit publica, quinque ab Ariſtotele numerantur, lib. 1. Rhetor. vectigalia, bellum, pax, cuſtodia regionis, quæ importantur, & exportantur, ratio ferendarũ legum. πόροι, πόλεμος, εἰρήνη, φυλακὴ χώρας, εἰσαγόμενα ϗ ἐξαγόμενα, νομοθεσία.

In priuatis cauſis tot occurrunt, quot ſunt hominum negotia, in vita, & re familiari inſtituenda, vt an litteris debeat nauare operam, aut mercaturæ Polemon? an vxorem ducere, an cœlibem vitam conſectari, an agrum emere, an iter ſuſcipere, an in Canadiam nauigare?

Materia, alia ſimplex, alia compoſita.

Simplex, vbi vnum quid in quæſtionem cadit, vt an Athenienſes rem naualem curare debeant.

Compoſita, vt, an Cæſar victo Pompeio Romam remeare, an in Hiſpaniam proficiſci debeat.

Efficientes cauſſæ deliberationis.

Efficientes cauſſæ ſunt, qui deliberant, in quibus primum ſpectanda authoritas, & in publica cauſſa, quis ſit ſtatus politiæ.

Reſpublica duæ.

Seneca libro de beata vita cap. 3. duas reſpubl. animo in vniuerſum complecti iubet, vnam magnam, & verè publicam, qua Dij (inquit) atque homines continentur, in qua non ad hunc angulum reſpicimus, aut ad illum, ſed terminos ciuitatis noſtræ cum cœlo metimur: Alteram cui nos aſcripſit conditio naſcendi. Reguntur porrò ciuitates tot modis, quot ſunt genera adminiſtrationis.

Reſpublica magna quæ?

Monarchia.

Variæ autem ſunt ſpecies politiarum. Regnum, ſiue Monarchia, eſt vnius principatus, ſiue, vt ait Ariſtoteles lib. 3. politiarum, vnius imperium, communemque vtilitatem ſpectans.

Monarchiæ & regni differentia.

Polybius, lib. 6. Monarchiam, à regno diſtinguit, quod Monarchia dicatur, ſi quis robore corporis, & animi viribus præſtans ſibi Imperium, & principatum alicuius populi ſumat, & obtineat ſine voluntario populi conſenſu: Regnum verò ſit dominatus reipublicæ conſenſione vni conceſſus. ἀκατασκεύως (inquit) ϗ φυσικῶς συνίσταται μοναρχία. Ταύτῃ δ' ἕπεται, ϗ ἐκ ταύτης γεννᾶται μετὰ κατασκευῆς, ϗ διορθώσεως βασιλεία.

Ariſtocratia.

Ariſtocratia eſt optimatum Imperium, vel, vt ait idem Polybius, cum reſpublica ſecundum electionem à iuſtiſſimis, & prudentiſſimis viris æqualiter adminiſtratur. Ἥτις κατ' ἐκλογὴν ὑπὸ τῶν δικαιοτάτων, ϗ φρονιμοτάτων ἀνδρῶν βραβεύονται.

Democratia.

Democratia definitur, Imperium populi communem vtilitatem ſpectans. Hæc ſunt tria politiarum genera recta, & legitima, quibus praua totidem opponuntur à Polybio: Tyrannis, Oligarchia, Ochlocratia.

Tyrannis.

Tyrannis eſt abuſus Monarchiæ, & illegitima imperij occupatio.

Oligarchia.

Oligarchia eſt imperium ad vtilitatem paucorum diuitum ſpectans.

Ochlocratia.

Ochlocratia eſt tenuiſſimæ plebis principatus.

Anarchia.

Addi poteſt ex Diodoro, Anarchia, quæ ſolet exſurgere ex turbulentiſſimis temporibus, vbi, ſine Rege, & cæteris magiſtratibus fluctuat imperium.

Prudentis igitur erit oratoris videre, an agat cum Regibus, & Principibus, quibus, vt ait Paryſatis illa apud Plutarchum, verbis opus eſt byſſinis, an cum optimatibus, apud

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

quos, honeſta, & legitima dicere oportet, an cum plebe bellua multorum capitum, cum qua negotium tractare difficillima res omnium. Neque verò ſatis eſt dignitatem in viris ſpectare, ſed morum, & conditionis, & ingenij rationem habere oportet. Prudenter igitur Ariſtoteles in Rhetorica agit de moribus iuuenum, & ſenum, & virorum, quæ ego hic ἐν τύπῳ ſubijcio.

Mores iuuenum, virorum, & ſenum.

CAPVT III.

Hieronymus in Eccleſiaſten ca. 12. paucis adoleſcentiam definiens huic adiungit comitem ſtultitiam. Chryſoſt. epiſt. 3. ad Olympiadem ait, hac ætate ingentem eſſe libidinum tempeſtatem, magnam verò rationis imbecillitatem. Ἡ πολλὴ τῆς ἐπιθυμίας ζάλη, ἀσθενὴς δὲ ὁ λογισμός. Similiter Ambroſius de Abel, & Cain lib. 2. cap. 3. Iuuentutem variarum illecebris paſſionum feruere. Sed vbi maturior ætas acceſſerit, tanquam pubeſcentis laſciuiæ tempeſtate diſcuſſa tranquillitatem refundi, & in quoſdam portus quietos laſſæ animæ nauigium ſubducere Baſilius in cap. 3. Iſaiæ, pluribus iuuentutis mores deſcribit Plato lib. 7. de legibus, facit puerum quauis beſtia intractabiliorem his verbis, ὁ δὲ παῖς πάντων θηρίων ἐστὶ δυσμεταχειριστότατον. ὅσῳ γὰρ ἔχει πηγὴν τοῦ φρονεῖν μήπω κατηρτυμένην, ἐπίβουλον, καὶ δριμὺ, καὶ ὑβριστότατον θηρίων γίγνεται.

Iuuenes ſunt cupidi, & parati ad ea efficiẽda, quæ concupiuerint, ſectatores voluptatum, & in horas mutabiles, faſtidioſi in cupiditatibus, & celeriter quidem, & valde concupiſcunt, ſtatim verò ſedantur, vehementes ſunt eorum impetus, ſed non diuturni: cuiuſmodi ægrorum ſitis, & fames, at ſenum cupiditates, partim decreſcunt, partim langueſcunt, quare lucri ſunt auidi, & remiſſis voluptatibus lucro ſeruiunt, viri mediocriter ſe habent ad voluptates.

Iuuenes ſunt iracundi, ſtatim excandeſcentes, maximè ſi propter ſtudium honoris parui fiant: Senes excandeſcunt imbecillius; viri morderatius.

Iuuenes ſtudioſi ſunt honoris, & excellentiæ, & victoriæ magis, quam pecuniarum, nondum enim egeſtatem experti ſunt. Senes ſunt vitæ appetentes, maximè extremo tempore, quia cupiditas eſt rei abſentis, & quo minus eſt vitæ, eo magis deſiderant.

Iuuenes, vt plurimum non ſunt malis moribus, quod non ſint veteratores; Senes contra, ſunt magis verſipelles, vt omnia in peiorem partem rapiant, viri ſunt in vtroque moderatiores.

Iuuenes ſunt creduli, quia nondum in multis decepti: Senes ſuſpicioſi, quia magis periti: Viri, neque leuiter credunt, neque omnibus detrahunt fidem.

Iuuenes ſperant multa, quia futuri multum habeat: Senes timent omnia, etiam tuta: Viri, neque nimis confidunt, neque nimis timent.

Iuuenes ſunt verecundi, & facile erubeſcunt: Senes duriorem habent frontem: Viri, neque omnino verecundi, neque ſine aliquo rubore ſunt.

Iuuenes honeſta præferunt vtilibus: Senes neceſſaria honeſtis, Viri mediocritatem obtinent inter parcimoniam, & luxuriem.

Iuuenes curioſi ſunt ſodalium, gaudent enim conſuetudine: Senes non ita: Viri mediocriter.

Iuuenes in omnibus ferè ſunt nimij, nimis amant, nimis oderunt, tum putant ſe ſcire omnia: Senes peccant defectu, & putant quidem, ſciunt autem nihil: Viri, neque amant, neque oderunt effuſius, ſed oderunt quaſi amaturi, & amant quaſi odio habituri.

Iuuenes miſericordes ſunt, ſua enim innocentia cæteros metiuntur; Hoc ipſum viris, & ſenibus conuenit.

Iuuenes rident lubenter, & ſunt faceti: Senes plerunque ἀγέλαστοι odere ridiculos: Viri ſectantur mediocritatem. Hæc paucis Horatius complexus eſt.

Aetatis cuiuſque notandi ſunt tibi mores,
Mobilibuſque decor, maturis dandus, & annis;
Reddere, qui voces iam ſcit puer, & pede certo
Signat humum, geſtit paribus colludere, & iram
Colligit, ac ponit temerè, & mutatur in horas,

Im-

ἐρχόμεναι... εὔβολοι, ἀψίκοροι πρὸς τὰς ἐπιθυμίας. *Horat. amata relinquere pernix.* Θυμικοὶ καὶ ὀξύ-

θυμοί. *Talibus exarſit dictis violentia Turni.* τὸ γὰρ ... *Heliod.* ... *Horatius in arte.*